

OSAMOSVOJITEV SLOVENIJE

16.2.2015

Kazalo

UVOD.....	3
SPREMEMBE V EVROPI IN JUGOSLAVIJI PRED OSAMOSVOJITVIJO.....	4
PRELOMNA DEJANJA ZA OSAMOSVOJITEV SLOVENIJE.....	4
PROCES PROTI ČETVERICI.....	4
MAJNIŠKA DEKLARACIJA.....	5
VEČSTRANKARSKKE VOLITVE.....	5
RAZOROŽITEV TO.....	5
UPOR PROTI ODVZEMU OROŽJA TO.....	5
INTENZIVNA OBVEŠČEVALNA DEJAVNOST.....	5
DOGAJANJA PRED OSAMOSVOJITVIJO.....	6
ZASEDBA REPUBLIŠKEGA ŠTABA TO.....	6
USTANOVITEV SLOVENSKE VOJSKE.....	6
PLEBISCI ZA SAMOSTOJNO IN NEODVISNO SLOVENIJO.....	6
DNEVI PRED NAPADOM JLA.....	6
UČNI CENTRI TO.....	6
POMANJKANJE OROŽJA V TO.....	7
VOJNA ZA SLOVENIJO.....	7
RAZGLASITEV NEODVISNOSTI SLOVENIJE.....	7
ZAČETEK VOJNE.....	7
Četrtek, 4. julija.....	9
KONEC VOJNE.....	9
BRIONSKA DEKLARACIJA.....	9
UMIK JLA.....	9
SLOVENIJA.....	10
GRB.....	10
ZASTAVA.....	10
HIMNA.....	10
ZAKLJUČEK.....	12
VIRI IN LITERATURA.....	13
KNJIGE:.....	13

UVOD

Ta seminarska naloga govori o dogajanjih v Evropi in Jugoslaviji pred osamosvojitvijo, o političnem položaju Slovenije v takratni Jugoslaviji ter o boju za samostojnost le te. Govori tudi o prvi polovici leta 1991 je minila v znamenju pospešenih priprav na osamosvojitve, za katero so se prebivalci Slovenije večinsko izrekli na plebiscitu konec decembra 1990, ter stopnjujočih se napetosti med slovenskimi oblastmi in zveznimi jugoslovanskimi oblastmi oziroma Jugoslovansko ljudsko armado, ki so slovenski osamosvojitvi nasprotovali.

Do razglasitve neodvisnosti je slovenska skupščina sprejela več osamosvojitvenih zakonov ter določila novo podobo zastave in grba.

25. junija je Republika Slovenija slovesno razglasila svojo neodvisnost, že takoj v naslednjih dneh pa je sledil poseg jugoslovanske zvezne vojske, ki je hotela osamosvojitvena dejanja Slovenije onemogočiti. Spopadi med jugoslovansko vojsko in slovenskimi oboroženimi enotami so trajali 10 dni, terjali nekaj vojaških in civilnih žrtev ter se končali s premirjem. Po pogajanjih med predstavniki zveznih oblasti s predstavniki dotedanjih jugoslovanskih republik je bila s posredovanjem trojke evropskih zunanjih ministrov sprejeta brionska deklaracija, s katero so bila osamosvojitvena dejanja Slovenije za tri mesece zamrznjena. Razširjeno jugoslovansko predsedstvo pa je le nekaj dni pozneje v Beogradu sprejelo sklep o umiku Jugoslovanske ljudske armade iz Slovenije v treh mesecih. 7. oktobra se je iztekel moratorij, sprejet z brionsko deklaracijo, in Slovenija je začela izvajati osamosvojitveno zakonodajo, v zadnjih oktobrskih dneh pa so se z njenega ozemlja umaknile še zadnje enote jugoslovanske vojske. Nekaj držav je Slovenijo priznalo še tega leta (Hrvaška, Litva, Latvija, Islandija, Nemčija), na glavnino priznanj pa je morala počakati do naslednjega leta. Kor prvi tuji državnik je Slovenijo še tega leta obiskal predsednik Italijanske republike Francesco Cossiga.

Oktobra se Slovenija še denarno osamosvoji in dobi valuto tolar – za začetek še v obliki vrednostnih bonov, še istega leta pa izidejo tudi prve slovenske poštne znamke.

Konec decembra, na obletnico plebiscita, je Skupščina Republike Slovenije sprejela prvo ustavo samostojne Republike Slovenije, istega meseca se s sprejetjem zakona o denacionalizaciji začne vračanje premoženja, izidejo pa tudi prve znamke Republike Slovenije.

20. junija 1991 začne delovati Slovenska tiskovna agencija.

SPREMEMBE V EVROPI IN JUGOSLAVIJI PRED OSAMOSVOJITVIJO

Za razumevanje celotne seminarske naloge je zelo dobro poznati takratna dogajanja v Evropi. Konec osemdesetih let prejšnjega stoletja so se v Evropi dogajale velikanske ozemeljske in politične spremembe. Med drugim padec berlinskega zidu, ki med drugim tudi simbolično zaznamuje konec hladne vojne. Združili sta se obe Nemčiji. Po Evropi so začele padati oblasti z komunističnimi režimi, v Parizu pa so na konferenci o evropski varnosti podpisali listino za odpravo razcepljene Evrope. Na takratni položaj Slovenije in Jugoslavije pa je imelo velik vpliv tudi dogajanje v vzhodni Evropi.

Čeprav položaj za Jugoslavijo že tako ni bil rožnat zaradi padcev komunističnih režimov po Evropi pa so vse skupaj poslabšale še smrti zgodovinskih voditeljev v Jugoslaviji kot sta Tito in Kardelj. Ker ni bilo več ljudi kot Tito in Kardelj, ki bi z partijsko politiko znala obdržati nadzor nad državo so se pojavila ostra medrepubliška vprašanja. Najprej so spori izbruhnili med Srbi in Albanci na Kosovu.

PRELOMNA DEJANJA ZA OSAMOSVOJITEV SLOVENIJE

PROCES PROTI ČETVERICI

Ob oživljanju razprav o položaju Slovencev in krepitvi centralizma v nekdanji skupni državi se je zelo okrepila politična vloga JLA (Jugoslovanska ljudska armada), ki se je začela vmešavati v politično dogajanje. Vojni svet je marca 1988 ocenil, da v Sloveniji poteka protirevolucija s pristankom in celo s sodelovanjem oblasti. Kritični članki v tedniku Mladina o JLA so jo pripeljali do zahteve po aretaciji treh novinarjev in podčastnika JLA (Janez Janša, David Tasič, Ivan Borštner, Franci Zvrl). Vojaško sodišče v Ljubljani jih je obsodilo na zaporne kazni v srbskem jeziku, zato je proces pri Slovencih zbudil hud odpor, saj je pomenil poskus poniževanja Slovencev. Odgovor na sojenje četverici pa je bila ustanovitev odbora za človekove pravice, ki ga je vodil Igor Bavčar.

MAJNIŠKA DEKLARACIJA

Opozicijske stranke so 8. maja javno predstavile Majniško deklaracijo, ki je vsebovala zahtevo po suvereni slovenski državi in njenem svobodnem odločanju o povezovanju z drugimi državami. Majniško deklaracijo so, da je nebi prepovedali poimenovali Odprta seja predsedstva RK ZSMS. Majniško deklaracijo je prebral priznani na žalost že pokojni slovenski pesnik Tone Pavček.

VEČSTRANKARSKE VOLITVE

V Sloveniji so se 8. aprila 1990 začele prve večstrankarske volitve po 52 letih. To je bilo prelomno dejanje pri nastajanju nove države. Zmagala je demokratična opozicija z 54% glasov. Takrat je bila izvoljena tudi nova vlada z Lojzetom Peterletom na čelu. Hkrati so potekale tudi volitve za predsednika republike na katerih je bil izvoljen Milan Kučan.

RAZOROŽITEV TO

Že januarja 1990 je komandant TO zahteval podatke o vrsti in količini orožja. Na podlagi podatkov je bil 15. maja izveden premik vsega orožja v skladišča JLA. O ukazu ni bil obveščen nihče iz vodstva republike. To je pomenilo razorožitev TO.

UPOR PROTI ODVZEMU OROŽJA TO

Slovenska javnost se je na odvzem burno odzvala. Komandant TO, ki bi moral obvestiti predsedstvo republike, je na zahtevo Milana Kučana neprepričljivo pojasnjeval, da gre le za varnostni ukrep. Predsedstvo RS je 19. maja poslalo brzojavko vsem občinam in takoj ustavilo premik orožja. Čeprav so ukrepali hitro pa jim je uspelo ohraniti le 30% orožja.

INTENZIVNA OBVEŠČEVALNA DEJAVNOST

Poleti 1990 je potekalo intenzivno obveščevalno delo. Vzpostavljen je bil 24-urni nadzor nad vsemi objekti, enotami, urjenji in premiki JLA. Zbrani podatki so močno pripomogli k praviim in hitrim odločitvam sekretariata za ljudsko obrambo. Večinoma je obveščevalno delo potekalo tako, da sta po 2 pripadnika TO v civilnih oblekah patroljirala v okolici vseh vojaških objektov in opazovala vse premike enot in jih vsake pol ure iz telefonske govorilnice poročala vodstvu TO. Enak način pa so imeli tudi pripadniki JLA, ki so prav tako spremljali dejavnosti TO.

DOGAJANJA PRED OSAMOSVOJITVIJO

ZASEDBA REPUBLIŠKEGA ŠTABA TO

4.oktobra zvečer je enota vojaške policije iz vojašnice Šentvid vdrla v Republiški štab TO. Predstavniki JLA so sporočili, da gre le za zavarovanje objekta v resnici pa je šlo za napad voden iz Beograda. Odziv Slovencev je bil buren, ko pa so izvedeli, da je bil pred tem že prestavljen na varno so se malo pomirili.

USTANOVITEV SLOVENSKE VOJSKE

17.decembra 1990 je bila v kočevski reki ustanovljena prva brigada slovenske vojske – specialna brigada MORiS. Od 22. Do 24.marca 1991 pa je potekala najpomembnejša vaja TO vaja premik91 s to vajo je TO preverila operativne zmogljivosti enot in dobila potrdilo, da so enote pripravljene postati glavni nosilec obrambe Slovenije.

PLEBISCIT ZA SAMOSTOJNO IN NEODVISNO SLOVENIJO

Te dogodki so samo še spodbudili nezadovoljstvo Slovencev do Jugoslavije, kar je pripeljalo do odločitve za plebiscit o samostojnosti in neodvisnosti Slovenije. Plebiscit je bil izveden 23.12. 1990, od 93,2% volilnih upravičencev jih je 95% glasovalo za samostojnost. Po zakonu o plebiscitu je morala biti ta odločitev uresničena v šestih mesecih. Ob Prešernovi zdravljici je republiška skupščina 26.decembra razglasila rezultate plebiscita.

DNEVI PRED NAPADOM JLA

UČNI CENTRI TO

Jeseni 1990 je posebna skupina pod vodstvom Bogdana Koprivnikarja dobila nalogo priprave projekta služenja vojaškega roka in učnih centrov. Izbrani sta bili dve lokaciji, Ig pri Ljubljani in Pekre pri Mariboru. 15.maja 1991 pa so prišli že prvi vojaki. V Ljubljano je prišlo 120 v Maribor pa 150 nabornikov. 23.maja pa je JLA z oklepniki in vojaško policijo obkolila učni center v Pekrah in hotela z grožnjo priti do vojaških nabornikov. Kljub grožnjam in oborožitvi JLA se pripadniki učnega centra niso vdali in so se bili pripravljene braniti tudi z orožjem. V podporo vojski so z

demonstracijami prispevali tudi mariborčani in zaradi nasilnega vedenja je pod kolesi oklepnika umrla prva civilna žrtev Josef Simčik.

POMANJKANJE OROŽJA V TO

Vse bolj pereče je postajalo vprašanje oborožitve: teritorialna obramba je imela 15. junija 1991 23.000 kosov pehotnega orožja in 1.000 kosov različnega lahkega protioklepnega orožja. Protiletalskih sredstev, razen lahkih topov, skoraj ni bilo. Za vzpostavitev ravnovesja moči z JLA je Slovenija potrebovala več orožja, ki ga je morala nakupiti v tujini.

Tik pred odločilnimi spopadi, 17. junija, je Slovenija dobila pošiljke telekomunikacijskih sredstev, 21. junija pa so v Slovenijo končno prispele tudi pošiljke orožja in streliva, nujno potrebnega za obrambo države - 5.000 avtomatskih pušk in pet milijonov kosov streliva ter več kot 1.000 protioklepnih sredstev. Sposobnost TO-ja za protioklepni boj se je povečala za več kot 100 odstotkov. Slovenija je bila zdaj sposobna ubraniti neodvisnost.

VOJNA ZA SLOVENIJO

RAZGLASITEV NEODVISNOSTI SLOVENIJE

Slovenija je 25.6. 1991 sprejela Temeljno ustavno listino o samostojnosti in neodvisnosti Republike Slovenije in Deklaracijo o neodvisnosti ter s tem razglasila in formalno uvedla državno samostojnost. Neodvisnost Republike Slovenije je bila naslednji dan slovesno razglašena na ljudskem zborovanju na Trgu republike v Ljubljani. Veselje Slovencev doma, v zamejstvu in po svetu, nad razglasitvijo neodvisnosti, kar je bilo tisočletno prizadevanje naših prednikov, pa je prekinila vest, da so enote JLA zapustile kasarne, da bi preprečile našo neodvisnost. Kot toliko njihovim predhodnikom, ki so si želeli pokoriti Slovence, jim to ni uspelo.

ZAČETEK VOJNE

Vojaško-policijski nastop je bil v prvi fazi uperjen proti slovenskim mejam in letališču Brnik. Ko bi bila Slovenija odrezana od sveta, bi v drugi fazi prišel na vrsto obračun z delom Slovenije, ki je zagovarjal samostojnost, zamenjali pa bi tudi staro politično vodstvo z novim, ki bi bilo marioneta za uresničevanje srbskih ciljev.

Taktika nastopa JLA proti slovenskim mejnim prehodom je bila opredeljena s posebnim ukazom, ki je najprej pozival k predaji prehoda, nato je sledila grožnja z orožjem in nazadnje streljanje v bližino prehoda in v centre odpora. Po izkušnjah na Kosovem in na Hrvaškem je JLA tudi v Sloveniji aktivirala oborožene sile, vendar napačno predvidevala, da bodo tudi Slovenci pokorjeni brez težav. Zato so bile enote JLA brez ustrezne logistične podpore za daljše vojskovanje, upoštevana pa niso bila bistvena taktična načela, da tanki ne nastopajo brez podpore pehote.

Slovenska vojska in policija sta imeli samo pehotno oborožitev, nekaj protiletalskih topov 20 mm in minometov 82 mm, vendar niti enega tanka, letala ali topniških enot. Boju z oklepniki so bili namenjeni ročni raketometi Armbrust, obrambi pred nizko letečimi letali pa prenosne rakete Strela-2M.

Vojna za Slovenijo se je začela ob 1:15 ponoči, ko je protiletalska oklepna baterija JLA pri Metliki prestopila državno mejo. Ob 2:40 je iz vojašnice na Vrhniki proti letališču Brnik krenil 1. oklepni bataljon. Kolono oklepnikov, ki je prodirala skozi Belo krajino, je sestavljalo 12 bojnih oklepnih vozil. Ustavila jih je barikada v Pogancih. V stopnjevanju napetosti med pripadniki Teritorialne obrambe in vojaki so padli prvi streli. Ob 10.30 je kolona odpeljala proti Ljubljani, vendar jo je ob 15:45 ustavila zapora na cesti pri Medvedjeku.

Oklepni bataljon z Vrhnike je proti Brniku prodiral v dveh kolonah. Na poti je naletel na improvizirane, nebranjene barikade iz avtomobilov. Ena oklepna kolona je prodirala po avtocesti in ljubljanski obvoznici ter skozi Trzin in Mengeš, druga po stari cesti, pri čemer je po pomoti zavila v gozdove na Toškem čelu in pri obračanju na ozki cesti izgubila dva tanka. Prvi tanki so prišli na letališče Brnik okoli 5. ure zjutraj. Zavzeli so okolico letališča, enota Teritorialne obrambe pa jih je napadla okoli 18. ure.

V Trzinu so za kolono JLA z Vrhnike ostali trije oklepni transporterji in vozilo za zveze. Proti večeru so se iz dveh helikopterjev JLA izkrcali pripadniki diverzantskega odreda, ki so prišli na pomoč oklepnikom. V približno 20 minut trajajočem spopadu s policijsko specialno enoto in Teritorialno obrambo so padli štirje vojaki JLA in pripadnik Teritorialne obrambe. Drugi vojaki JLA so se predali, vojaki diverzantskega odreda JLA pa so se umaknili proti Depali vasi in bili naslednji dan ujeti.

Deset tankov je iz Maribora približno ob 9. uri odpeljalo proti Šentilju, pet tankov ter 10 oklepnikov pa proti Dravogradu. Kolono, ki je prodirala proti Šentilju, je ustavila branjena barikada v Pesnici. Okoli poldneva so jo začeli obstreljevati in jo zažgali. Pripadniki Teritorialne obrambe so tanke napadli okoli 17.30. Na mostu čez Dravo je bila zavrnjena tankovska kolona

polkovnika Popova, ki je poskušala prodreti s hrvaške smeri. Ustavljena je bila oklepna kolona, ki je prišla v Slovenijo pri Razkrižju.

Zvečer je bil pri vasi Rigonce ustavljen poizkus vdora oklepne kolone JLA. Ob 20.45 je bil z dvema minometoma izveden napad na letališče Cerklje ob Krki, nato pa je večina letal letališče zapustila. Do ostrega spopada s kolono JLA je prišlo v Kosezah pred Ilirsko Bistrico, padli so trije vojaki JLA. Zvečer je bil sestreljen vodilni od treh helikopterjev med poskusom raketiranja in desantiranja na 510. učni center TO na Igu in drugi s slovenskim pilotom med preletom Ljubljane (kasneje se je izkazalo, da naj bi prevažal hrano).

V petek so potekali boji še po celi državi. V noči s petka na soboto so se predstavniki Slovenije v Zagrebu sestali s tremi zunanjimi ministri Evropske skupnosti in predsednikom ZIS (zvezni izvršni svet). Sprejeli so dogovor o ustavitvi sovražnosti, ki pa je bil tako nejasen, da do njegove uresničitve ni prišlo.

Četrtek, 4. julija

TO je zasede vse mejne prehode. Enote JLA se vračajo v vojašnice in na Hrvaško. TO je dovolila umik tankovski koloni z Brnika in oklepni koloni pred Dravogradom. V Mariboru je ob napadu JLA na policijsko vozilo ubit policist Robert Hvalc. Oklepni koloni JLA je dovoljen umik iz Gornje Radgone.

KONEC VOJNE

BRIONSKA DEKLARACIJA

7. julija 1991 je po posredovanju Evropske skupnosti na Brionih prišlo do pogajanj med Jugoslavijo, Slovenijo in Hrvaško. Podpisali so t. i. Brionsko deklaracijo, ki jo je 10. julija potrdila tudi slovenska skupščina.

Z njo je Slovenija sicer uradno za tri mesece zamrznila osamosvajanje, dejansko pa je le še pospešila njegovo izvajanje. Prve države so medtem že priznale samostojno Slovenijo. 15. januarja 1992 je slovensko državo priznala večina članic Evropske skupnosti, 22. maja 1992 je postala tudi 176. članica OZN-a.

UMIK JLA

Predsedstvo Jugoslavije je 18. julija odločilo, da se JLA v treh mesecih z orožjem in opremo umakne iz Slovenije. Zadnji vojaki so Slovenijo skozi koprsko пристanišče zapustili v noči s 25. na 26. oktober. (Prvič v dolgi zgodovini, da na slovenskih tleh ni bilo tujih čet.) Pomembno vlogo pri pogajanju s Srbi za umik JLA je imel Janez Drnovšek.

SLOVENIJA

Slovenija (uradni naziv: Republika Slovenija) je evropska država z zemljepisno lego na skrajnem severu Sredozemlja in na skrajnem jugu Srednje Evrope. Slovenija meji na zahodu z Italijo, na severu z Avstrijo, na severovzhodu z Madžarsko in na vzhodu na jugu s Hrvaško. Leži na stičišču sredozemskega, panonskega, dinarskega in alpskega sveta. Površina 20.273 km² uvršča Slovenijo med srednje velike evropske države. Dolžina državne meje znaša 1.382 km, od tega je 921 km kopenske, 413 km rečne in 48 km morske meje. Slovenska obala Jadranskega morja je dolga 46,6 km. Glavno mesto je Ljubljana, ki je gospodarsko, kulturno in politično središče, najvišji vrh pa je Triglav (2864 m).

GRB

Grb Slovenije ima obliko ščita. V sredini ščita je na modri podlagi lik Triglava v beli barvi, pod njim sta dve valoviti modri črti, ki ponazarjata morje in reke, nad njim pa so v obliki navzdol obrnjenega trikotnika razporejene tri zlate šesterokrake zvezde. Ščit je ob stranicah rdeče obrobljen. Grb se oblikuje po določenem geometrijskem in barvnem pravilu.

ZASTAVA

Zastava Slovenije je belo-modro-rdeča slovenska narodna zastava z grbom Slovenije. Razmerje med širino in dolžino zastave je ena proti dve.

Barve zastave gredo po vrstnem redu: bela, modra, rdeča.

Vsaka barva zavzema po širini tretjino prostora zastave. Grb je v levem gornjem delu zastave tako, da sega z eno polovico v belo polje, z drugo pa v modro.

HIMNA

Himna je sedma kitica pesmi Franceta Prešerna (1800-1849) *Zdravljica*, na melodijo iz zborovske istoimenske skladbe skladatelja Stanka Premrla (1880-1965).

Žive naj vsi narodi
ki hrepene dočakat' dan,
da koder sonce hodi,
prepir iz sveta bo pregnan,
da rojak

prost bo vsak,
ne vrag, le sosed bo mejak!

ZAKLJUČEK

Tema seminarske naloge je izjemno zanimiva zato izdelava in iskanje gradiva sploh ni zahtevno. Najtežji del je, da iz vsega gradiva, ki je na voljo izbereš prave in pomembne podatke. Težava je ker bi lahko o osamosvojitvi napisal dogotke za vsako uro zaradi tolikšne dokumentiranosti. Ena od posebnosti izdelave te naloge pa je tudi v tem da je veliko video gradiva in zaradi tega si moraš ogledati veliko posnetkov in iz njih izluščiti najpomembnejše. Prednost video gradiva pa je predvsem v tem, da si lahko sam ogledaš situacijo in si ustvariš svojo podobo o dogodku ter tako kritično oceniš zapise drugih avtorjev.

VIRI IN LITERATURA

- <http://www.rtv slo.si/slovenija/10-dni-vojne-za-slovenijo/55798>
- <http://www.gibanje-ops.com/prispevki-razlicnih-avtorjev/41-prispevki-razlicnih-avtorjev/569-vojna-za-slovenijo-plod-tajnega-dogovora-kuan-miloevi->
- <https://www.youtube.com/watch?v=FICFnUygMYs>
- <https://www.youtube.com/watch?v=hE6dl0TiwN0>
- <https://www.youtube.com/watch?v=3k54E5icadQ>
- <https://www.youtube.com/watch?v=ux8IZvn3EVI>
- <https://www.youtube.com/watch?v=922hOvmyQX0>
- <https://www.youtube.com/watch?v=VTEtrkp1IHw>
- <https://www.youtube.com/watch?v=rEfTOZiHQ7I>
- http://sl.wikipedia.org/wiki/Slovenska_osamosvojitvena_vojna
- <http://www.zvvs.si/?stran=1991&id=21>
- <http://www.rtv slo.si/osamosvojitvev/>
- <http://www.tu-je.si/clanki/zgodovina/49-osamosvojitvev-slovenije>
- http://www.vlada.si/o_sloveniji/politichni_sistem/drzavni_simboli/

KNJIGE:

- Tomaž Kladnik: Slovenska vojska
- Zgodovina v šoli, zavod republike Slovenije za šolstvo, Ljubljana 2006
- Andrej Vovko, Slovenska kronika XX. Stoletja, zveza zgodovinskih društev Slovenije, Ljubljana 1999